

Barne- og familiedepartementet (BFD)
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Vår ref:
21/00570-4

Saksbehandler:
Filip Dominguez

Dato:
18. august 2021

Svar på høring om forslag til endring i forskrift om lov om barneverntjenesters anvendelse på Svalbard

1. Innledning

Barneombudet takker for muligheten til å gi innspill til forslaget til endring i forskrift.

Forslaget innebærer at Prop. 73 L (2016-2017) Endringer i barnevernloven (barnevernsreformen) også skal gjelde for Svalbard. Det overordnede målet med reformen er bedre tilpasset hjelp til barn og familier i barnevernet, og økt vekt på forebyggende tilbud, slik at flere barn kan vokse opp i sitt nærmiljø. Det er vedtatt at kommunene skal gis fullt økonomisk ansvar for ordinære fosterhjem, at kommunenes ansvar for oppfølging av fosterhjem presiseres og utvides til å omfatte generell veiledning. I tillegg skal barnevernstjenesten i omsorgskommunen godkjenne fosterhjemmet. Ansvarsendringene innebærer at kommunen får et mer helhetlig ansvar for oppfølging og veiledning av fosterhjem. Departementet foreslår at endringene i barnevernloven også skal gjelde for Svalbard med unntak av den endrete finansieringsordningen.

Barneombudet støtter departementets vurderinger om at endringene i barnevernloven også bør gjelde Svalbard og at dette er i tråd med barnets beste. Barneombudet følger departementets konklusjon, men savner en barnerettighetsvurdering av forslagene i forskriften. Vi vil redegjøre nærmere for dette.

2. FNs Barnekonvensjon

2.1 Barnerettighetsvurderinger – artikkel 4

Barnekonvensjonen artikkel 4 pålegger staten å sette inn alle egnede tiltak for å oppfylle forpliktelsene som følger av konvensjonen. Ved ny lovgivning, utforming av planer og politikk innebærer det at myndighetene må vurdere hvilke konsekvenser forslaget har for oppfyllelsen av barns rettigheter. Dette innebærer blant annet at det må gjøres en barnerettighetsvurdering når det skal skje endringer på barnevernsfeltet.

En barnerettighetsvurdering er et verktøy for å vurdere konsekvensene et forslag har for barn og

Karl Johans gate 7,
0154 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

unges rettigheter. Myndighetene må vurdere hvilke rettigheter i barnekonvensjonen som berøres av forslagene og vurdere om forslagene bidrar til å oppfylle rettighetene. Om forslagene påvirker rettighetene negativt må man vurdere andre, eventuelt kompenserende tiltak.

I Meld. St. 18 (2020–2021) Oppleve, skape, dele — Kunst og kultur for, med og av barn og unge oppsummeres dette etter vårt syn på en god måte, og det vises i under punkt 4 til at:

«Staten har ei plikt til å oppfylle, respektere og beskytte rettane til barn. Barnekonvensjonen artikkel 4 pålegg staten å setje inn alle velegna lovgivingsmessige, administrative og andre tiltak for å oppfylle dei forpliktingane staten har etter barnekonvensjonen. Når myndigheitene gjennomfører ny politikk eller lagar nye lover, skal dei gjere det som blir kalla ei barnerettsvurdering. Det vil seie at myndigheitene må vurdere kva for konsekvensar dei foreslåtte tiltaka vil få for om vi klarer å oppfylle rettane barna har. Barne- og ungdomspolitikken må derfor ta utgangspunkt i rettane til barna og det ansvaret myndigheitene har, slik det blant anna er nedfelt i internasjonale regelverk og det norske lovverket...»

De europeiske barneombudene har laget en modell for barnerettighetsvurderinger¹. Modellen har fem steg:

- Fase 1: «Screening»: finne ut om forslaget påvirker barns rettigheter (det gjør det som oftest).
- Fase 2: «Analyse»: utfyllende analyse av forslaget.
- Fase 3: «Kunnskapsinnhenting», inkludert hva barn og unge mener.
- Fase 4: «Konsekvensvurdering»: vurdere konsekvensene av forslaget for barn og unge.
- Fase 5: Konklusjoner og anbefalinger

For mer informasjon om de ulike fasene og om barnerettighetsvurderinger vil vi vise til Barneombudets rapport «Ungdom om medvirkning og Barnerettighetsvurderinger» fra 2021².

I forslaget til endring i forskrift om lov om barneverntjenesters anvendelse på Svalbard kan vi ikke se at det er gjennomført en barnerettighetsvurdering. Det slås kun fast at det er til barnets beste at Svalbard har det helhetlige ansvaret for oppfølging av barn i barnevernet, slik som barnevernreformen legger opp til. Barneombudet savner en nærmere redegjørelse for hvordan barns rettigheter etter FNs barnekonvensjon blir påvirket av departementets forslag.

2.2 Barnets beste – artikkel 3

¹ <https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Andre-publikasjoner/ENOCs-Rammeverk-for-barnerrtighetsvurderinger.pdf>

² <https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrapporter/Barnerettighetsvurderinger-og-medvirkning.pdf>

FNs barnekonvensjon artikkel 3 nr. 1 bestemmer at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle avgjørelser som gjelder barn, på alle nivå i samfunnet. Hensynet til hva som er best for barn må veie tungt i vurderingen av barns rettigheter også på Svalbard. Dette kan for eksempel bety at ved valget mellom ulike løsninger, bør departementet velge det som i størst mulig grad ivaretar barnets beste og sikrer oppfyllelsen av barnekonvensjonens rettigheter.³ Departementet konkluderer med at det er til barnets beste at endringene i forskrift gjennomføres for Svalbard, men det synliggjøres ikke hvilke momenter som er lagt til grunn for denne vurderingen.

2.3 Andre relevante bestemmelser i barnekonvensjonen

Barnekonvensjonens artikkel 2 slår fast at konvensjonens rettigheter skal oppfylles for alle barn, uten diskriminering av noe slag. Artikkel 19 om beskyttelse mot misbruk pålegger staten å “treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barnet mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnytting, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldre, verge(r) eller eventuell annen person har omsorgen for barnet”.⁴ Artikkel 25 om barn under offentlig omsorg sier at barn har krav på regelmessig vurdering av behandlingen og oppholdet der.

2.4 Barns medvirkning – artikkel 12

Når et utvalg skal vurdere og komme med forslag til endringer i barnevernet er det viktig at det innhentes erfaringer fra barn og unge. Dette er en rettslig forpliktelse som følger av FNs barnekonvensjon artikkel 12. Der fremgår det at “barn skal gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ”. Det er fastslått at bestemmelsen også gjelder medvirkning på systemnivå. Dette innebærer at det skal redegjøres for barns synspunkter og hvilken vekt departementet har tillagt disse. Etter hva vi kan se er barn og unge i Longyearbyen ikke hørt i denne saken.

Departementets høringsnotat gir ikke svar på hvordan de overnevnte rettigheter er vurdert og tillagt vekt i vurderingen.

3. Forslagene i forskriften

Barneombudet støtter forslagene i høringsbrevet og er enig med departementet i at det vil være til barnets beste at Svalbard har det helhetlige ansvaret for å følge opp barn på Svalbard.

Endringene som inntreffer fra januar 2022 innebærer blant annet at barneverntjenesten får et mer helhetlig ansvar for oppfølging av barn i fosterhjem. Norske myndigheter har et uttrykt ønske om at Longyearbyen skal være et familiesamfunn. Dette har ført til at Longyearbyen i dag er et livskraftig samfunn med flere hundre barn i skole og barnehage. De har i dag et velfungerende og normalisert barnehage- og skoletilbud, og bør på mange områder ha like gode forutsetninger for å oppfylle barns rettigheter, som mange små kommuner i Norge. Barneombudet mener at

³ FNs barnekomites generelle kommentar nr.14 (2013)

⁴ FNs barnekomites generelle kommentar nr.8 (2006)

dersom Longyearbyen skal være et trygt, forutsigbart og stabilt familiesamfunn, må det være basert på like rettigheter for alle barn.

Både regjeringen og Stortinget har i behandlingen av Svalbardmeldingen, også vektlagt at tjenestetilbudet skal være godt nok til å ivareta barnefamiliers behov. Vi vil påpeke at selv om det har vært et politisk ønske å begrense tjenestetilbudet, gir Svalbardmeldingen klart uttrykk for at Longyearbyen skal være et familiesamfunn og et samfunn i vekst. Regjeringen uttaler i meldingen at de ønsker «å legge til rette for eksisterende og ny variert virksomhet», og at Longyearbyen også i fremtiden skal «være et levedyktig lokalsamfunn som er attraktivt for familier»⁵. Meldingen slår også fast at «det rettslige rammeverket skal være mest mulig likt fastlandet».⁶ Stortinget var også opptatt av dette, og tilføyde etter komitebehandlingen at komiteen ønsket et tilbud som ivaretar barns behov:

*«Komiteen mener at familiesamfunnet i Longyearbyen er et viktig instrument for å håndheve norsk svalbardpolitikk. Det må derfor fortsatt legges til rette for barnefamilier, og tjenestetilbudet må være godt nok til å ivareta lokalbefolkningens behov».*⁷

Barn på Svalbard har således krav på oppfølging og hjelp fra barnevernet på lik linje med barn på fastlandet. Barneombudet har forståelse for at det kan være utfordringer med å drive en barneverntjeneste på Svalbard med tanke på tilgang på ressurser og kompetanse. Dette vil også kunne gjelde andre mindre kommuner og tjenester i Norge. Vi forutsetter imidlertid at norske myndigheter og Svalbard gjør nødvendige tiltak for å sikre at barn på Svalbard får tilgang til den hjelp og støtte de har krav på.

Videre er det viktig at Svalbard, som andre kommuner, planlegger og setter i gang tiltak som gjør dem best mulig forberedt til å håndtere endringene. For å sikre at barn på Svalbard har tilgang på likeverdige tjenester, mener Barneombudet det er avgjørende at de økonomiske og kompetansemessige rammene sikres fra statens side slik at Svalbard best mulig støttes i dette arbeidet. Det vil kunne sikre at tilbudet til barn og familier på Svalbard ikke blir svekket som et resultat av endringene i forskriften.

4. Barnevernreformen

Barneombudet er opptatt av at barn skal få et likeverdig tilbud uavhengig av hvor de bor i Norge. Barneombudet er bekymret for at barnevernreformen kan føre til større ulikhet i hvilke tjenester barn og familier får tilgang på. Ansvar for at barnevernet leverer forsvarlige tjenester ligger til landets myndigheter og kan ikke delegeres til kommunene. Norske myndigheter må derfor sikre landets kommuner nok ressurser til å kunne tilby forsvarlige tjenester.

Med vennlig hilsen

Camilla Kayed

Filip Dominguez

⁵ Meld. St. 32 (2015-2016) bla. punkt 1.1

⁶ Meld. St. 32 (2015-2016) punkt 5.1

⁷ Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Svalbard: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2016-2017/inns-201617-088s/>

fagsjef

rådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.